

«Бекитемин»

Кыргыз Республикасынын Президентинин
Ош облусунун ыйгарым укуктуу өкүлүнүн
биринчи орун басары

К.П. Айтибаев

« 24 » 06 2024-жыл

Илимий изилдөөлөрдүн, илимий-техникалык иштердин натыйжаларын, (же) илимий жана (же) илимий-техникалык иштин натыйжаларын киргизүү жөнүндө акт

1. Ишке ашыруунун автору (соавторлор) (толук аты-жөнү):

Матикеев Талантбек Курманалиевич

2. Илимий изилдөөлөрдүн, илимий-техникалык иштин жана (же) илимий жана (же) илимий-техникалык иштин натыйжаларынын аталышы: Ар бир сектордун өздөрүнө гана мүнөздүү болгон негизги чарбачылык тармактары бар, ошондуктан алардын келечектеги өнүгүү багыттары ар башка. Келечекте секторлордун аймактарында бакчылык жана дыйканчылык күчтүү өнүгүп, мал чарбасын өстүрүү кыйынчылыкка алып келгендиктен, малдан алынган продукциялардын баасынын азыркыга салыштырганда кескин өсүшү күтүлөт.

3. Кыскача корутунду: Келечекте малдын башына эмес, сапатына көңүл бурулат. Жайыт өзөктүк маселеге айланып, мал чарбасынан алынган азыктар азыркыга салыштырганда бир нече эсеге өсөт. Бул процесс антропогендик фактордун өсүшү менен коштолуп, антропогендик кысымдын астында мал чарбасы бийик тоо арасындагы өрөөндөргө сүрүлүп, миграциялык агым түздүктөн тоого карай жүрөт.

4. Ишке ашыруунун натыйжасы: Изилденип жаткан аймактарга салыштыруу аркылуу, айыл- чарбасынын түрдүү денгээлде, ар башка багытта өнүгүүсүнө географиялык абалы, жайгашкан орду, автомобиль жана темир жол түйүндөрүнө жакын, же алыс жайгашышы, ири шаарларга алыс же жакын болушу, жерлеринин айдоого, же жайытка ыңгайлуу болушу, сугат системасынын жеткиликтүү же жеткиликсиз болушу чон таасирин тийгизет. Калкы жыш жайгашкан аймактарда айыл-чарбасынын өзөгүн дыйканчылык (айрыкча жашылча өстүрүү), багбанчылык түзөт. Тоют даярдоого жана жайытка ыңгайлуу болгон аймактарда мал чарбасы, жайытка гана ыңгайлуу болгон аймактарда топоз, кой, жылкы жана эчки өстүрүү колго алынган жана келечектеги аймактын өнүгүшүндө негизги багыт болуп калат. Теңир-Тоонун аймагында табигый кооз жерлер көп болгондуктан, туризмдин бардык

тармактарын жана альпинизмди өнүктүрүүгө негиз бар жана келечекте тандап алган багыттар боюнча өнүгүшөт. Ал айырмачылыктар секторлордун өнүгүүсүндө негизги багыт болуп, келечекте алардын экономикасын өнүктүрүүгө илимий прогноз катары изилденбеген түштүк аймактарда колдонулса болот.

5. Ишке ашыруу жери жана убактысы: Теңир-Тоонун аймагы таасир эткен негизги факторлордун өзгөчөлүгүнө карап секторлорго (Чаткал-Талас, Чүй-Кемин, Ысык-Көл, Ак-Сай-Сары-Жаз-Арпа, Ички Теңир-Тоо) жана подсекторлорго (Чаткал, Талас, Чүй, Кемин, Ысык-Көл, Кочкор, Аксай-Чатыр-Көл-Арпа, Суусамыр, Ортонку-Нарын, Кетмен-Төбө-Тогуз-Торо) 2015-2023-жылдар.

6. Ишке ашыруу формасы:

- Мал чарбасын, анын ичинен топоз өстүрүүнү көбөйтүү, СССРдин таркашы менен кыйроого учураган мал чарбасын калыбына келтирүү.
- Тоют өсүмдүктөрүнүн аянтын кеңейтүү менен ири мүйүздүү малдардын, кой-эчкилердин санын эмес сапатын көтөрүп, жер-жемиш өстүрүүнү колго алып, элдин картошкага, мөмө-жемишке болгон талабын аткарып, товарларды сырткы рынокко алып чыгуу.
- Жаны жерлердин өздөштүрүлүшү тоют эгилүүчү аянттар менен табигый жайыттардын аянттарынын кыскарышына алып келип, мал чарбасынын өнүгүшүн акырындатып, дыйканчылыктын өнүгүүсүнө багыт алынат.
- Антропогендик фактордун натыйжасында кыскарган табигый аянттардын ордун жер-жемиш, кызылча, бакча жана дан өсүмдүктөрү ээлеп, этке жана сүткө болгон талап күчөп, мал чарбасынан алынган продукциялар азыркыга салыштырмалуу 3-4 эсеге өсөт.

Кургак талаа тибиндеги жайыттардын басымдуу болушу келечекте төө чарбасы менен тыбыт берүүчү ангор эчкисин өстүрүүгө багыт берет. Себеби, ангор эчкиси менен төө сууну аз талап кыла турган жаныбарлар, алар жыл бою талаада кармалат. Республикадагы жайыт, айыл жана мал чарбасынан алынган продукциялардын баасы азыркыга салыштырмалуу кескин жогорлоосунун коопсуздук масселесин чечүүдө теориялык жана практикалык маалымат базалары кеңейди.

Ишке ашырылган уюмдун өкүлү (аты-жөнү, кызматы, колу)
Н.А.Токонбаев-айыл чарба, жер ресурстары жана инфраструктуралык өнүктүрүү бөлүмүнүн башчысы

Ишке ашырууда келип чыккан уюмдун өкүлү (аты-жөнү, кызматы, колу)
Алимбек уулу Дастанбек-экономикалык талдоо жана инвестицияларды тартуу бөлүмүнүн жетектөөчү адиси.